

ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI AFACERILOR
INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ”ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC”

Cu titlu de manuscris
CZU: 349.6(043.2)

GLADCHI Mircea

**PROTECȚIA MEDIULUI PRIN PRISMA
CONCEPTELOR DE PROPRIETATE**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTOR ÎN DREPT

Specialitatea: 552.04 – Drept funciar și al mediului

Autor:

Conducător de doctorat:

**TROFIMOV Igor,
doctor în drept, conferențiar universitar**

Comisia de îndrumare:

**BELECCIU Ștefan
doctor în drept, profesor universitar**

**ARMEANIC Alexandru
doctor în drept, conferențiar universitar**

**ZAMFIR Pavel
doctor în drept, conferențiar universitar**

CHIȘINĂU, 2023

Teza de doctorat a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe penale și Drept public” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Autor:

GLADCHI Mircea

Conducător de doctorat:

TROFIMOV Igor, dr., conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare”.

Comisia de doctorat:

1. GUȘTIUC Andrei, președinte al Comisiei de doctorat, dr., conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a M.A.I.;
2. TROFIMOV Igor, conducător de doctorat, dr., conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare”;
3. BELECCIU Ștefan, referent oficial, dr., prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a M.A.I.;
4. IORDANOV Rodica., referent oficial, dr., conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova
5. VLAICU Vlad, referent oficial, dr., conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova

Secretar al Comisiei de doctorat:

ARDELEAN Grigore, dr., conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare”.

Suținerea va avea loc în data de „8” decembrie, 2023, ora 13:00, în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a M.A.I. (adresa: or. Chișinău, str. Gh. Asachi, nr. 21, bloc administrativ, etajul III, sala de conferințe).

Rezumatul și teza de doctorat pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca generală „Tudor Roșca” din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a M.A.I., pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.cnaa.md) și pe pagina web a Școlii Doctorale Științe penale și drept public (<https://www.academy.police.md/>).

Autor: _____ GLADCHI Mircea

Secretarul Comisiei de doctorat: _____ ARDELEAN Grigore,
dr., conf. univ.

**CUPRINSUL
REZUMATULUI TEZEI**

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	10
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	25
BIBLIOGRAFIE.....	29
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	32
ADNOTARE (în română, engleză și rusă)	34-36

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate.

Mediul și protecția mediului constituie un domeniu actual de cercetare al științelor juridice. Pe parcursul evoluției științei și acumulării informației în diverse domenii, se pune problema ocrotirii mediului înconjurător și folosirii raționale a resurselor și condițiilor naturale, pentru ca dezvoltarea umană să se desfășoare în armonie.

Dezvoltarea rapidă a umanității, însoțită de exploatarea exagerată a resurselor naturale, creșterea numărului populației, modificarea ecosistemelor existente și crearea ecosistemelor noi, a dus la alterarea stării de mediu per general, inclusiv, inevitabil, la epuizarea sau degradarea obiectivelor de mediu.

Predispoziția de a încadra obiectivele de mediu într-o instituție juridică caracterizează situația existentă în istoria dreptului. Având în vedere importanța obiectivelor respective, în o bună parte din sistemele legale s-a considerat relevant de a le acorda o nișă separată acestora în domeniul dreptului. Dreptul de proprietate a fost una din acele instituții juridice care a găzduit aceste obiective. Datorită evoluției cunoștințelor în domeniul mediului și protecției mediului, caracterele noi atribuite acestora au depășit sfera de competență a instituției dreptului de proprietate. Însă necesitatea stringentă de a utiliza aceste bunuri rămănea în continuare. Drept urmare, s-a încercat extinderea domeniului dreptului de proprietate pentru a fi posibilă includerea acestor obiecte specifice, doar că elasticitatea respectivă însoțită de aplicarea unor limitări și excepții, fiind creat un regim extra specific incomod, care poate fi utilizat în detrimentul principiilor fundamentale de funcționare a instituției respective. Dreptul de proprietate fiind doar o manifestare a conceptului de proprietate, care după esența sa este unul economic, nu cuprinde toată întinderea relațiilor caracterizate drept „proprietate” – adică ceea ce ar putea fi considerat, într-o oarecare măsură, drept domeniul de stăpânire a unei persoane sau entități. Dreptul de proprietate vine cu o mulțime de principii și piloni care determină conceptual obiectul dreptului de proprietate și care este de fapt manifestarea acestui drept față de obiect.

Conceptul de proprietate se poate manifesta prin prisma mai multor instituții de drept și aplicabilitatea acestora devine evidentă în situația în care este imposibilă aplicarea instituției dreptului de proprietate, conceptualizată de doctrină și legiferată în Codul civil al Republicii Moldova. Spre exemplu, în cazul proprietății intelectuale, organelor corpului uman sau în situațiile de exploatare a resurselor naturale. Prin urmare, aceste obiecte au necesitatea de a se manifesta separat și distinct față de celelalte care sunt percepute ca obiecte ale dreptului de proprietate. Manifestarea specifică a acestor obiecte le extrage din conținutul reglementărilor dreptului de proprietate și le creează regimuri sepa-

rate unde acestea se simt confortabil și pot fi percepute în forma care coincide cu esența lor.

Totodată, actualitatea și necesitatea lucrării se manifestă prin existența neclarităților în materie de aplicare a reglementărilor de proprietate privind obiectivele de mediu. Abordările haotice și neclare în materie de gestionare și valorificare a resurselor naturale creează probleme în loc să ofere o protecție specifică acestor bunuri. Luând în considerație, că obiectele de mediu sunt vitale pentru omenire, nu este acceptabil să avem niște reglementări obscure și contradictorii ce vizează abordările de folosire și forma de gestionare a resurselor naturale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

O contribuție în materia studiului subiectului respectiv, privind delimitarea instituției dreptului de proprietate, transpunerea lui asupra obiectelor de mediu cât și modalitățile de protecție a mediului a fost adusă de autorii din țară și peste hotare: I. Trofimov, G. Ardelean, P. Zamfir, **Ș. Belecciu, S. Baieș, C. Bîrsan, A. Capcelea**, Gh. Duca, M. Duțu, E. Lupan, D. Marinescu, U. Mattei,

Scopul și obiectivele tezei.

Scopul lucrării constă în cercetarea protecției mediului prin prisma conceptelor de proprietate, identificarea problemelor în aplicarea dreptului de proprietate asupra obiectelor de mediu și elaborarea recomandărilor privind perfectarea cadrului normativ de folosire rațională a resurselor naturale. Scopul studiului, de asemenea, cuprinde stabilirea limitelor permise în vederea exploatarei obiectelor de mediu, cât și determinarea formei și conținutului acestor limitări pe baza analizelor efectuate pe parcursul lucrării, care, per general, asigură protecția mediului ambiant.

Pentru atingerea scopului sus menționat au fost trasate următoarele obiective:

- 1) determinarea influenței cerințelor de protecție a mediului asupra conținutului și mecanismelor de reglementare a dreptului de proprietate asupra obiectivelor de mediu;
- 2) perspectiva configurării dreptului de proprietate asupra componentelor de mediu în contextul asigurării protecției mediului;
- 3) formularea și conceptualizarea unor principii ce ar governa caracterele dreptului de proprietate asupra obiectivelor de mediu;
- 4) identificarea limitărilor aduse modului de exercitare a dreptului de proprietate în cazul utilizării obiectivelor de mediu, resurselor naturale, precum și modul în care este afectată instituția dreptului de proprietate;
- 5) identificarea resurselor naturale sau a acelor obiective de mediu ce ar putea fi obiect al dreptului de proprietate, precum și a manifestărilor acestuia;
- 6) analiza esenței și modalităților de interacțiune a caracterelor generale

a dreptului de proprietate în raport cu caracterele și manifestările dreptului de proprietate asupra obiectivelor de mediu, având în vedere scopurile de protecție a mediului;

7) identificarea formei conceptuale de manifestare a dreptului de utilizare a obiectelor de mediu ce nu pot fi obiecte ale dreptului de proprietate.

Metodologia cercetării științifice.

În vederea realizării lucrării, a fost utilizat întregul complex de metode specifice de cercetare. Suportul metodologic al lucrării îl constituie tezele fundamentale ale filozofiei, economiei, teoriei generale a statului și dreptului, dreptului constituțional, dreptului civil, dreptului administrativ, dreptul mediului, precum și ale altor discipline socio-umane și juridice care reflectă tema investigată. Caracterul complex și interdisciplinar al studiului determină diversitatea metodelor, procedeele și tehnicilor utilizate: metode generale (sistematică, logică, istorică, comparativă, interpretării literare, teleologică, modelare) și procedee grafice (tabele, scheme).

Metoda istorică este utilizată pentru a analiza geneza termenului de proprietate. Începând de la conceptul economic perceput până la manifestarea instituțiilor juridice de proprietate. Evoluția și dezvoltarea lor pe parcursul dezvoltării omenirii este vitală pentru a înțelege toate elementele definitorii ale acesteia. Studiul rădăcinilor dreptului de proprietate cât și a dreptului mediului sunt vitale pentru a crea o viziune clară asupra subiectului respectiv și practic imposibil de a fi neglijat.

Metoda logică este utilizată pentru argumentarea poziției luate în vederea modului de interpretare a instituțiilor juridice și atributelor consecvente ale acestora.

Metoda sistematică este utilizată pentru determinarea și corelarea ipotezelor create într-un sistem unic coerent și util pentru abordarea problematicii complexe de interacțiune și protecție a mediului prin prisma proprietății.

Metoda comparativă abordează asemănările și deosebirile ale instituțiilor în cauză între ele făcând parte din același concept doctrinar cât și trasarea altor elemente existente ale instituțiilor similare din alte forme doctrinare.

Metoda interpretării literare este folosită la cercetarea sensului sintactic al cuvintelor, expresiilor, termenilor.

Metoda teleologică utilizată la studiul scopurilor și elucidarea finalității unor prevederi normative definitorii ale scopului cercetării.

Metoda modelării este utilizată pentru crearea situațiilor ipotetice ce ar servi la desfășurarea conceptelor predispuse în lucrare.

Metodele grafice, cum ar fi tabelele și schemele sunt utilizate pentru sistematizarea și explicarea formelor complexe de interacțiune instituțională descrise în lucrare.

Noutatea și originalitatea științifică.

Este prima lucrare științifică în domeniul dreptului mediului în care este cercetată interdisciplinar problema protecției mediului prin prisma conceptelor de proprietate. Considerăm că abordările prezente în teză manifestă o bază solidă în ceea ce presupune conceptul de studiu și interpretare a obiectelor de mediu drept bunuri ale circuitului economic și prin urmare o manifestare a proprietății. Mai mult ca atât această manifestare a proprietății capătă elemente definitorii ce înglobă o protecție a bunurilor respective sub un aspect general social, reiterând attribute și valori de protecție a mediului.

Elementele de noutate științifică constau în următoarele:

1. Conceptualizarea și analiza detaliată a accepțiunilor doctrinare autohtone în ceea ce servește dreptul de proprietate. La acest compartiment s-a acordat o atenție deosebită în diferențierea în primul rând a noțiunii și a ideii de proprietate ca concept economic și tot ce include acesta cât și ulterioara naștere din acest concept a dreptului de proprietate care nu mereu este capabil să acopere toate ramificațiile acesteia. În dependență de poziția doctrinară reflectată în baza normativă a statului, această categorie poate fi interpretată de diferite instrumente și instituții juridice. Atunci când vorbim despre dreptul de proprietate și anume divizările doctrinare, sunt determinate două principale curente prezente pe teritoriul Europei continentale, primul ce este expus începând cu Codul lui Napoleon și face baza sistemelor de drept inspirate din acesta, și al doilea este cel inspirat din concepțiile statuate în BGB. Este reiterată poziția conform căreia Codul civil al R.M. abordează instituția dreptului de proprietate sub aspectul doctrinei germane, care vine la rândul său cu anumite restricții de aplicare și ideologii, ce sunt vitale în aplicarea acesteia vis-a-vis de acele obiecte specifice ce sunt obiectele de mediu.

2. A fost delimitat faptul că obiectele de mediu, deși, pot fi privite drept bunuri în circuitul economic, sub aspectul lor de manifestare din punct de vedere material și juridic nu pot fi obiecte ale dreptului de proprietate sub aspectul doctrinar normativ adoptat de țara noastră. Drept excepție, însă, apare terenul ca fiind parte componentă indispensabilă, fundamentală a dreptului de proprietate, cât și fiind o resursă naturală ce necesită o protecție separată și distinctă. În acest context au fost formulate rigori de comportare a dreptului de proprietate, prin prisma unor principii ce facilitează protecția și grija proprietarului necesară de a se manifesta față de acest obiect specific.

3. În lipsa unei concepții clare de manifestare a proprietății față de obiectele de mediu, adică în ce formă și mod sunt plasate bunurile de mediu în circuitul civil, în caz că acest lucru este posibil, a fost necesar de a determina cum are loc apariția raporturilor date și sub perspectiva căror instituții ar fi posibile acestea. S-a stabilit, că mai relevante acestor criterii sunt instituțiile de drept

diferite de instituția dreptului de proprietate și, conform analizei noastre, aceste instituții au fost determinate prin prisma autorizațiilor și concesiunilor. În acest sens, s-a constatat că instituția autorizațiilor de mediu, în sistemul normativ autohton nu este suficient de dezvoltată pentru a oferi o protecție cuvenită obiectelor de mediu și necesită o abordare complexă.

4. La elaborarea conceptului de proprietate pentru obiectele de mediu au fost formulate propuneri de lege ferenda în vederea dezvoltării instituțiilor aplicabile în situația când instituția dreptului de proprietate nu poate fi aplicată sau aplicarea doar a acesteia este insuficientă. Pentru realizarea conceptului elaborat, au fost stabilite un șir de cerințe pentru a fi posibilă aplicabilitatea instituțiilor respective:

- forma actului de dare în folosință a resurselor de mediu;
- conținutul actului – exprimarea drepturilor și obligațiilor a părților;
- principiile ce guvernează actul respectiv;
- necesitatea elaborării unui act legislativ care va reglementa aceste acte de exploatare a resurselor naturale;
- unitatea și claritatea atribuțiilor autorităților publice în vederea gestionării actelor de exploatare a resurselor naturale.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în cercetarea complexă, interdisciplinară a bazelor teoretice, metodologice și juridice ale protecției mediului prin prisma conceptelor de proprietate. Lucrarea este un studiu bine încheiat cu analize profunde teoretico-practice în materia conceptelor de mediu, protecției și formelor de protecție ale acestuia cât și o abordare separată detaliată asupra proprietății și mecanismelor de interacțiune cu obiectele de mediu. Studiul scoate în evidență manifestările acestora cât și multitudinea de probleme existente la etapa actuală vis-a-vis de instituțiile juridice folosite pentru a le reglementa. Pentru a fi posibilă crearea unor idei bine încheiate în materia dată și a determina globalitatea problematicii, au fost folosite acte normative și concepte propuse de legislația altor state, cum ar fi: Belgia, Croația, Danemarca, Franța, Germania, Ungaria, Italia, Letonia, Olanda, Norvegia, Polonia, Portugalia, Slovenia, Spania, Marea Britanie, Statele Unite, Federația Rusă și România. Aplicarea metodelor sus menționate și abordarea lor cumulativă în raport cu reglementările menționate, oferă lucrării un suport bine determinat și solid în vederea edificării unei baze în materie de concepte de proprietate ce vizează obiectivele de mediu și cum acestea afectează protecția mediului ambiant per general.

Valoarea aplicativă a lucrării se manifestă prin propunerile concrete ce țin, în primul rând, de tratarea obiectivelor de mediu prin prisma unor concepte economice de proprietate și forma de materializare a acestora din perspectiva instituțiilor juridice. Conferirea unui regim bine determinat pentru aplicarea normelor cuvinete care favorizează, în același timp, folosirea obiectelorlor de

mediu, cât și riscurile și obligațiile survenite în legătură cu această folosință. Determinarea drepturilor și obligațiilor exploatatorului de resurse, ce îl face competent de a asigura bunăstarea obiectelor aflate în gestiune și ale statului, făcându-l mai conștient de sarcinile sale protecționiste ale unui mediu înconjurător sănătos în vederea determinării limitelor posibile de folosință a resurselor naturale. Toate acestea și mai mult creează o claritate practică asupra actelor de gestiune a resurselor de mediu și metodele de conferire a acestor bunuri în gestiunea cetățeanului.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere constă în elaborarea unui cadru conceptual al mecanismelor de exploatarea a resurselor naturale, servind un dublu scop: primul fiind asigurarea integrală a conceptelor de protecție a mediului și al doilea - manifestarea intereselor subiective ale exploatatorului.

Aprobarea rezultatelor.

Autorul a pledat pentru promovarea ideilor sale și formelor propuse referitor la încadrarea obiectelor de mediu în circuitul economic prin intermediul conceptelor de proprietate la diferite forumuri și conferințe științifice. Începând cu anul 2018 autorul a avut luări de cuvânt și comunicări la Conferința științifico-practică internațională „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”, la Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” organizată anual de Universitatea de Stat din Moldova, edițiile 2018-2022, Conferința științifică interuniversitară a studenților-doctoranzi cu genericul ”Prevenirea și combaterea criminalității - probleme, soluții și perspective” ediția III-a din 2021 și conferința internațională cu genericul ”The 7th International Conference Ecological & Environmental Chemistry 2022”.

Conceptul de bază al lucrării de asemenea a fost reiterat în mai multe reviste științifice de profil cum ar fi Analele științifice ale Academiei „Stefan cel Mare” a M.A.I, Revista „Legea și viața”, Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, Studia Universitatis Moldaviae, și altele. Mai mult ca atât, rezultatele obținute în teză au fost apreciate extrem de pozitiv și drept un lucru necesar de Agenția de Mediu a Ministerului Mediului a Republicii Moldova.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 13 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: mediu, protecția mediului, dreptul mediului, obiectivele de mediu, proprietatea, dreptul de proprietate, obiectul dreptului de proprietate, acte permissive, concesiuni, folosință rațională, interes public, resurse naturale, CtEDO, arbitraje internaționale, quasi-lucruri.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea tezei, reprezintă totalitatea ideilor ce argumntează motivarea temei alese pentru cercetare, cuprinde următoarele compartimente: actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, ipoteza cercetării, metodologia cercetării științifice, baza empirică a studiului, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul I, intitulat „*Analiza abordărilor în domeniul protecției mediului și a proprietății*”, structural alcătuit din 3 subcapitole, este consacrat cercetării celor mai relevante materiale științifice (manuale, monografii, teze de doctor, articole științifice, ghiduri, studii, reviste și chiar conferințe științifice consacrate integral fenomenului de protecție a mediului prin prisma dreptului de proprietate) publicate la tema tezei de doctor în Republica Moldova și în străinătate. Este analizată problematica protecției mediului înconjurător prin prisma dreptului mediului și dreptului civil. Se afirmă că pentru a înțelege această problematică este necesar să se ia în considerare cunoștințe din mai multe domenii precum economie, ecologie, geografie, chimie și altele. În plus, se subliniază importanța conceptelor de dezvoltare durabilă și folosință rațională în contextul protecției mediului înconjurător. Este evidențiat, de asemenea, că adaptarea formelor de consum și rigorile de exploatare a obiectelor de mediu au evoluat în tandem cu omenirea și că este necesară crearea de limite acceptabile pentru protecția mediului înconjurător. În ceea ce privește Republica Moldova, se subliniază că subiectul protecției mediului înconjurător este abordat într-un mod multidisciplinar și la diferite nivele de complexitate, însă literatura de specialitate se axează în primul rând pe dreptul civil și comportamentul raporturilor juridice care se bazează pe obiecte de mediu. Opinia doctrinei civile autohtone nu delimitează clar și nu încearcă să facă o categorie specifică pentru resursele naturale în interiorul circuitului civil, ceea ce duce la o distorsiune de opinii privind modul și forma în care acestea ar trebui atribuite în proprietate. De asemenea, nu există un regim concret juridic al obiectelor de mediu și nu este abordată semnificativ problematica privind claritatea în gestionarea acestor resurse. În plus, există încercări de a caracteriza anumite domenii mai înguste separat, dar fără o fundamentalizare clară și concretă în ceea ce ar putea presupune aceasta. Acest subiect a fost abordat de alți savanți din alte domenii, care au accentuat aceleași probleme și au subliniat importanța resurselor naturale în Republica Moldova, în special a celor agroclimatice.

În literatura internațională, subiectul interacțiunii dintre dreptul de proprietate și obiectivele de mediu este unul studiat îndeaproape. Cu toate acestea,

atât la nivel național, cât și internațional, acest subiect se află încă într-un stadiu incipient de dezvoltare în ceea ce privește conceptele, bazele și principiile definiției. În general, însă, problematica interacțiunii dintre dreptul de proprietate și obiectivele de mediu este abordată atât de jurisprudenți, cât și de economiști, în special prin intermediul economiei mediului. Aceasta este o ramură a economiei care se concentrează asupra impactului problemelor de mediu asupra economiei și care oferă soluții pentru protejarea și regenerarea resurselor naturale.

În doctrina internațională, subiectul interacțiunii dintre dreptul de proprietate și obiectivele de mediu este abordat în ceea ce privește sporirea productivității economice și modul în care utilizarea resurselor naturale general accesibile afectează raporturile economice. Problema schimbărilor climatice și efectele sale asupra schimbului de bunuri în societate și valorificarea de noi economii sau bunuri sunt probleme importante care necesită reglementări de proprietate în raport cu interesele de mediu. Aceste reglementări sunt necesare pentru a promova caracterul protecționist al mediului și pentru a modela activitatea economică astfel încât să protejeze resursele naturale.

Se analizează opiniile doctrinare referitoare la proprietate și reglementările acesteia în cele mai dominante sisteme juridice de pe glob, cu accent pe reglementările în materie de mediu. Sistemul anglo-saxon este caracterizat ca având o interpretare mai simplă a conceptului de proprietate, care este definit mai mult de știința economică decât de drept. În ceea ce privește dreptul mediului, acesta este perceput ca un termen colectiv care cuprinde aspecte ale legii care asigură protecția mediului și reglementări distincte privind gestionarea resurselor naturale specifice. Proprietatea privată poate juca două roluri opuse în situațiile mediului înconjurător, iar soluția considerată de majoritatea ecologiștilor este relocarea controlului asupra resurselor naturale într-o autoritate centrală precum guvernul federal. Problemele ecologice și recunoașterea dreptului fundamental la mediu au avut un impact semnificativ asupra drepturilor fundamentale ale omului, iar proprietatea a dezvoltat o adevărată „funcție de mediu”, fiind consacrată ca limită legală a exercitării dreptului de proprietate în legislația civilă din România și Federația Rusă. Legislația ordinară confirmă numeroase exemple de aplicare a acestor limitări în interes de mediu, confirmate de practici judiciare naționale și internaționale.

Capitolul II, intitulat „Tangența între proprietatea ca concept general, dreptul de proprietate și obiectele de mediu” sunt expuse conceptele teoretico-practice ce vizează proprietate și evoluția acestuia pe parcursul dezvoltării omenirii. Este necesar de constatat că proprietatea ca concept este în primul și în primul rând un concept economic, anume din această cauză trebuie să reflectăm asupra ei mai întâi de toate sub această perspectivă. Relațiile economice de împroprietărire se manifestă prin diferite forme, în dependență de cine le

este subiectul: o persoană, un grup de persoane sau colectivul organizat, statul sau societatea. Respectiv în dependență de aceștia este determinată și proprietatea. Aceste forme economice de împroprietărire sunt denumite forme ale proprietății [311, p. 22]. Din delimitarea elementară a proprietății trebuie să constatăm că proprietatea - este atitudinea omului față de obiect [286, p. 402]. Formele proprietății pot fi formulate și categorizate în dependență de necesitate, pentru suplinirea cerințelor omenerii.

Când vorbim de proprietate, sub concept economic, în interesul lucrării divizăm aceasta în trei categorii:

- bunurile ce îmi aparțin,
- bunurile ce aparțin altuia,
- bunurile comune.

Sunt efectuate cercetări în ce vizează apartenența doctrinară a dreptului de proprietate reglementat de legiuitorul autohton primordial în Codul civil și sunt elucidate anumite problematici cu privire la posibilitatea incluziunii obiectivelor de mediu. Evoluția dreptului de proprietate pe continentul European a avut un istoric destul de complex și controversat. Pe parcursul evoluției societății pe acest teritoriu, au existat mai multe concepte și forme de sesizare a dreptului de proprietate. Unele concepte erau create pe baza unor ficții care erau transpuse și implementate în viața cotidiană, ficția manifestînd un mijloc mai ușor de a îi da un anumit veșmânt relațiilor existente. Altele însă erau principilizate și elaborate drept urmare a anumitor evenimente și comportamentul uman în cazul relațiilor respective.

În spațiul European au fost formate trei manifestări ale reglementării acestuia, Reglementările Common Law, Reglementările Codului lui Napoleon și Reglementările din BGB avînd drept inspirație pandectele lui Iustinian.

Prin urmare alinierea și egalarea instituțiilor poate duce în unele momente la niște consecințe nedorite ajungând la niște concluzii alogice în ceea ce privește interpretarea prin prisma teoriei române civile a dreptului civil din Republica Moldova, fapt ce duce ulterior la confuzii și erori ce țin de practică, apariția obscurității în lucrări științifice cît și elaborarea și promovarea actelor legislative noi care nu corespund curentelor formulate în legislația civilă autohtonă.

Respectiv pentru a înțelege corect pachetul normativ ce reglementează dreptul de proprietate este necesar să ne consultăm cu inspirațiile teoretice ce au stat la baza acestora și anume în baza acestora să realizăm poziția teoretică autohtonă care va sta la baza modificărilor, devierilor și abrogărilor normelor existente.

Pentru a aborda strategic corect tema propusă spre cercetare, este obligatoriu de a delimita ce presupune obiectul dreptului de proprietate în legislația Republicii Moldova, deoarece anume după determinarea obiectului dreptului

de proprietate noi vom puteam construi corect propuneri relevante ce ar presupune protecția dreptului de mediu prin prisma instrumentelor oferite drepturilor reale.

Delimitarea bunurilor ca fiind compuse din drepturi și lucruri de fapt deschide ușa spre conceptualizarea criteriilor necesare pentru a determina trăsăturile curentului doctrinar adoptat de către legiuitor. Deși este efectuată această delimitare, Codul, în majoritatea cazurilor, utilizează termenul bun, chiar și atunci când, evident, este vorba de lucruri [21, p.79] (de exemplu în art. 459-471, 482-499, 500-530, 536-542 etc.) ba chiar mai mult, recent în art. 1108 alin. 4, ce se referă la contractele de vânzare-cumpărare a apărut o reglementare ce sună în felul următor: ”Dispozițiile prezentului capitol se aplică și vânzării-cumpărării drepturilor și altor lucruri, cum ar fi energia electrică, energia termică, gazul și apa, furnizate prin rețea, precum și conținutului digital, în măsura în care aceste dispoziții nu contravin naturii acestor drepturi sau lucruri” [95]. Problema care este depistată în fraza respectivă este utilizarea termenului de lucru, care nu coincide și nu reflectă explicațiile legiuitorului din art. 455 alin. 2 – lucrurile fiind obiecte corporale în raport cu care pot exista drepturi și obligații civile. Problema frazei din 1108 alin 4 este că după cuvintele drepturi și lucruri (ceea ce de fapt ar constitui categoria de bunuri conform art.455), legiuitorul dă exemple a obiectelor ce nici într-un caz nu pot fi încadrate drept lucruri, cum ar fi energia termică, gazul, energia electrică, apa, bunurile digitale. Aceste categorii după cum a fost specificat anterior ar putea fi incluse în categoria quasi lucrurilor (fig. 2.2) care nu dețin toate elementele de a fi considerate lucruri, au elemente tangențiale cu drepturile și sunt încadrate de către legiuitor în categoria bunurilor. Respectiv pentru a nu crea mai multe discrepanțe în concepțiile juridico-teoretice existente propunem înlocuirea termenului de lucru din aliniatul respectiv pe cel de bun sau introducerea unei categorii noi de quasi lucruri în cartea a doua, titlul I, și atribuind toate obiectele enumerate de către legiuitor ce nu sunt lucruri și nici drepturi, dar fac parte din categoria de bunuri în această categorie. Deși legiuitorul plasează construcția respectivă, după cum am observat prin formulările utilizate ulterior, acesta poate crea anumite ambiguități de interpretare. După cum a fost menționat anterior, sunt articole în CC al RM care exclusiv ar trebui utiliza termenul de lucru datorită conotației acestuia anume cu domeniul de reglementare, și aici ne referim de sigur la drepturile reale.

Legiuitorul abordează tema dreptului de proprietate foarte atent, evitând să dea o definiție a acestuia, dar din construcția legală ce o avem în art. 500 alin. 1 al CC este destul de clar ce conotație are acesta, și anume ”Proprietarul are drept de posesiune, de folosință și de dispoziție asupra bunului” [95].

Observăm cele trei atribute ale dreptului de proprietate care au fost menționate anterior, posesiunea, folosința și dispoziția. Tot aici delimităm și

obiectul asupra căruia se răsfrâng aceste atribute, care în articolul dat este prezentat sub forma de bun. După cum am prezentat anterior poziția noastră conform ideologiei propuse de cod, corect ar fi ca această instituție să folosească termenul de lucru.

Utilizând termenul de bun, doar creează iluzia acoperirii unei categorii mai mare decât este prezentată și duce la posibilele greșeli de interpretare inclusiv în interesul lucrării noastre cu referire la obiectele de mediu.

Obiectele dreptului de mediu au anumite însușiri care le transformă mai mult în colectivități de bunuri și valori, care prin urmare sunt greu de gestionat și greu de controlat. Din această cauză observăm că ideea principală manifestată prin reglementările de mediu se referă la manifestarea a patru tipuri de accepțiuni și anume folosirea rațională, dezvoltarea, conservarea și protecția. Respectiv dacă una sau mai multe din acestea coincid cu interesele proprietarului de a poseda, folosi sau dispune, putem vorbi despre o interacțiune și tangență între aceste ramuri de drept.

Sunt prezentate principii ce ar servi la ajustarea obiectivelor de mediu prin prisma instituției dreptului de proprietate și a conceptului de proprietate cât și limitările impuse asupra atributelor dreptului de proprietate de specificul obiectelor de mediu. Principiile date urmăresc scopul de utilizare ale obiectelor de mediu în interesul celor care nemijlocit le gestionează sau urmărește scopul transmiterii lor sau a unei părți componente în gestiunea altor persoane. După cum a fost demonstrat anterior, vorbim despre anumite obiecte specifice și încadrarea lor în circuitul civil cât și atribuindu-le la categoria de proprietatea sub formă economică ar presupune anumite limitări și nuanțe de exploatare.

Primul principiu care va fi enunțat și analizat va fi principiul cooperării. Acest principiu rezultă din teoriile și lucrările expuse anterior (tragedia comunelor și dilema prizonierului) și nu doar care presupune, în contextul nostru că atunci când merge vorba despre exploatarea resurselor naturale care conform esenței lor sunt unele finite, este necesar ca între cei ce le folosesc să fie o cooperare și o înțelegere referitor la cotele de consum sau referitor la cantitățile posibile explorabile etc. Cooperarea ar presupune găsirea unui compromis între subiecți, ceea ce ar impune limitarea reciprocă și ce va duce ulterior la posibilitatea inducerii unei conservări a resurselor naturale cauzate anume de cooperare și ajungere la un compromis. Atunci când vorbim despre utilizarea unui resurs natural aceasta trebuie să fie făcută prin cooperare – atât între coproprietari în cazul utilizării în comun cât și între proprietar și terți, terții fiind acele persoane care deși nu folosesc bunul dat în scopul urmărit de proprietar, existența acestora le favorizează drepturile la un mediu sănătos cât și aspectul estetic sufletesc. Principiul cooperării presupune că cel care primește în gestiune o resursă naturală este ținut obligat să manifeste o atitudine colegială de compromis în raport

cu celelalte persoane, indiferent cine ar fi ele pentru a beneficia în continuare de gestiunea resursei și nu a deteriora raporturile și drepturile altor persoane în tangență cu această resursă.

Următorul principiu formulat este principiul folosirii raționale. Folosința rațională în contextul dat nu trebuie să fie încurcat cu dreptul de folosință sub nici o formă, ca atribut a dreptului de proprietate. Termenul de folosință în contextul dat sunt toate metodele de utilizare și exploatare a resurselor naturale conferită prin prisma diverselor acte normative și prin prisma diverselor instituții de drept. Respectiv în contextul dat ar trebui de menționat că baza raporturilor date, deși dominat de cele private nu se limitează la acestea. De exemplu aerul atmosferic care este atribuit prin Constituție statului cu caracter de proprietate (care după cum a fost menționat anterior nu este dreptul de proprietate prevăzut de codul civil) care se manifestă prin deținerea monopolului asupra acestei resurse. Din punct de vedere practic asta ar însemna că orice formă de exploatare a aerului pe teritoriul Republicii Moldova va fi condiționată de acceptul sau dezacordul statului cu formele de folosire ale acestuia. Acceptul sau dezacordul de exploatare a acestei resurse naturale, desigur va fi condiționată de mai mulți factori, dar unul dintre ei este faptul dacă exploatarea în forma propusă este practică și rațională ce nu ar duce la deteriorarea bunului nemijlocit sau au suprasolicitarea și distrugerea lui. Darea în folosință a resurselor naturale după cum a fost menționat poate fi dată prin diverse instituții și diverse forme de acte și raporturi, ideea folosinței raționale presupune că indiferent de tipul și natura juridică a raportului de dare în folosință, vis-a-vis de obiectele dreptului de proprietate acesta trebuie să fie exercitat rațional. Dacă termenul de folosință a fost explicat și într-o oarecare măsură perceput, atunci ce ar presupune termenul de folosință rațională. Folosința rațională manifestă ideea de exploatare a resursei naturale sub contextul și ideea consumului acesta moderat fără a duce la deteriorarea și supraconsumul acesteia. Dacă ne întoarcem la exemplul nostru cu păstori, vacile și pășunea, atunci folosirea rațională al presupune utilizarea pășunii în așa fel și formă încât ar fi situația când aceștia ar alterna pășunile în dependență de ani sau condiții climaterice pentru a permite regenerarea învelișului ierbos de la suprafața și nu ar duce la distrugerea ireparabilă din cauza suprasolicitării acesteia.

Următorul principiu care ar putea fi folosit pentru a definitiva raporturile de proprietate în corelație cu obiectele de mediu este dispoziția limitată. Dispoziția va fi analizată în contextul respectiv drept un atribut ce permite unui subiect împuternicit cu o anumită formă de proprietate, de a încheia contracte de dare în exploatare a resurselor naturale. Prin termenul de dispoziție limitată se vor analiza situațiile în care obiectele de mediu nu pot fi transmise într-o oarecare formă de gestionare din cauza anumitor factori. Unul dintre factori va

fi calitatea subiectului în mâinile căruia va fi transmisă resursa dată. Un criteriu ar fi faptul dacă subiectul întrunește condițiile de cetățenie impuse pentru anumite obiecte (ex. terenurile agricole). Un alt criteriu care poate fi întâlnit este deținerea anumitor criterii sau aptitudini specifice sau necesare subiectului pentru a fi capabil de a folosi rațional obiectul de mediu predispus, ca de exemplu având niște studii într-un domeniu specific sau având capacitatea financiară de a asigura anumite condiții de exploatare corectă a acestora. Limitarea dispoziției presupune faptul că obiectele de mediu nu poate fi predispus în folosire exclusivă oricui. Principiul dat presupune controlul asupra subiecților care pot exploata în exclusivitate, sau deține monopolul asupra unei resurse naturale. Resuscitând exemplul nostru anterior cu pășunea, în cazul dat limitarea dispoziției s-ar manifesta prin faptul că pășunea respectivă ar fi acordată în folosință exclusivă doar celor proprietari de vaci care au cunoștințele necesare sau studii în domeniul respectiv, ce ar presupune că ei vor folosi acea pășune rațional pentru a conserva calitățile ei utile pentru vitele proprietarilor. Respectiv observăm că principiul dispoziției limitate urmărește selectarea subiecților capabili și echipați de a folosi corect obiectele de mediu. Principiul dat facilitează aplicarea mai eficientă a celorlalte a celorlalte principii manifestând un control mai detaliat asupra accesului corect asupra folosirii și exploatării obiectelor de mediu.

Următorul principiu este principiul protecției obiectelor aflate în gestiune. Acest principiu este bazat pe funcțiile de bază cât și obiectele definitorii ale raporturilor de mediu. Principiul dat manifestă un alt caracter care subiectul căruia îi este împuternicit resursa naturală trebuie să-l manifeste pentru a folosi o resursă naturală. Protecția resursei naturale aflată în gestiune se manifestă obiectiv prin asigurarea folosirii nemijlocite neânterupte de factori externi și terți. Însă aceasta nu este suficient pentru acest obiect specific. Când vorbim despre principiul protecției resurselor naturale aflate în gestiune protecția acestora nu se limitează doar la impedimentele terților manifestate asupra folosirii acesteia, dar și la protecția acestuia indiferent dacă este el exploatat sau nu și indiferent de forma factorilor ce îl afectează. În unele situații resursele naturale sunt intenționat plasate în gestiunea unei instituții sau a unui subiect pentru exclusivul interes de a le proteja. Prin urmare componentul dat este vital întru elaborarea și gestionarea ideilor de proprietate reflectate asupra obiectelor de mediu. Se poate pretinde protecția obiectelor de mediu fără ca acestea să fie atribuite în gestiune exclusivă cuiva, de persoane adiacente care doar doreau să se bucure de un mediu natural sănătos și estetic plăcut. În literatura de specialitate se menționează că funcția de protecție a resurselor naturale se atribuie statului, el fiind cel care urmărește scopul de a menține controlul exclusiv asupra lor, dar retorica ideii noastre este că obligativitatea de protecție a acestor componente se manifestă prin prisma tuturor subiecților ce beneficiază de resurse naturale.

Subiectul care gestionează nemijlocit una din ele și care extrage anumite foloase este în primul și în primul rând obligat să protejeze interesele proprii care vor duce la satisfacerea unui rol mai important, după cum a fost stipulat anterior.

Următorul principiu este principiul conservării bunurilor. Principiul dat merge în tangență cu celelalte anterior enunțate și anume folosirii raționale și protecției. Principiul conservării resurselor naturale presupune menținerea formei maximal posibile, asemenea celei în care a fost preluate cu referire la obiectele percepute. Deși principiul dat este, și poate fi aplicat pentru toate situațiile ce presupun raporturile de mediu, în contextul respectiv aceasta va fi analizat sub perspectiva relațiilor de proprietate ce pot apărea în raport cu resursele naturale. Conservarea ca concept presupune menținerea calităților estetice, funcționale și de componentă a resurselor naturale. Conservarea de obicei presupune efectuarea anumitor acțiuni sau inacțiuni în interesul menținerii acestei stări de fapt. Deși de cele mai dese ori conservarea presupune abstențiuni în raport cu obiectele de mediu, în cazul exploatării acestora conservarea poate fi făcută prin intermediul efectuării anumitor acțiuni concrete orientate spre conturarea intereselor principiului dat.

Ultimul principiu elaborat va fi principiul dezvoltării moderate. Principiul dat manifestă de altfel o esență consumării resurselor naturale. Ca și principiul anterior acesta este extras din raporturile dreptului mediului. Conceptual vorbind, iarăși atribuim caracterul dat pentru persoanele care dețin în proprietate resurse naturale. Cei ce exploatează resursele naturale trebuie să o facă urmărind de asemenea scopul de a dezvolta și a îmbunătăți aceste resurse naturale. Observăm că de fapt dezvoltarea ca principiu este o evoluție naturală a principiului de conservare. Dacă conservarea presupune menținerea situației a bunurilor în momentul preluării lor de către subiectul care urmează să le folosească, atunci dezvoltarea ar presupune îmbunătățirii calității bunurilor comparativ cu situația când acestea au fost preluate. Obiectiv acest principiu poate fi greu de realizat, dar subiectul care este supus exploatării nemijlocite trebuie să manifeste intenția de dezvoltare moderată a obiectului afectat.

Aceste șase principii manifestă împrejurările și caracteristicile pe care subiecții trebuie să le respecte și să le posede în cazurile folosirii exclusive sau neexclusive a bunurilor de mediu. După cum a fost spus anterior, tipurile de folosire a acestor obiecte poate fi redată prin diverse instituții și ramuri de drept, dar toate trebuie să fie manifestate prin prisma acestor principii vitale conceptualizării proprietății asupra resurselor naturale.

Capitolul este finisat cu reflecții ce scot în evidența particularitățile obiectivelor de mediu ce caută a fi protejate cât și unele limitări propuse de doctrina dreptului civil în vederea utilizării dreptului de proprietate. Limitele dreptului de proprietate ca instituție a dreptului civil se manifestă prin reglementări ce ar

intervenii pentru a impune anumite restricții proprietarului în exercitarea atribuțiilor dreptului de proprietate. Esența analizei instituției date relevă din conceptul principiilor anterior enunțate în raport cu diversele forme de proprietate, dar în cazul dat ne vor referi exclusiv la formele dreptului de proprietate vis-a-vis de resursele naturale, care prin urmare vin cu anumite limitări și manifestări deosebite.

În retorica dreptului civil, un drept de proprietate este conceptualizat ca o entitate ermetică, complet izolată de lumea exterioară. Fiecare entitate este delimitată de granițele sale. În cadrul acestor granițe, proprietarul este suveran. Urmand riguros această concepție, țările de drept civil nu au făcut distincții între activitățile care se desfășoară în afara granițelor proprietății care o pot afecta pozitiv (precum amenajarea unei grădini în beneficiul pământului din vecinătate) și activități care pot afecta proprietatea în mod negativ (de exemplu construirea unui cimitir ce aduce prejudiciu valorii pământului din vecinătate).

Ajungem la concluzia că dreptul de proprietate atunci când este posibil exercitat în raport cu obiectele de mediu, se manifestă prin anumite îngrijiri supuse proprietarului ce reiese nemijlocit din calitatea lucrului împrumutat. Aceste limitări sunt impuse cu scopul de a respecta principiile enunțate anterior referitor gestiunea obiectelor de mediu în cadrul proprietății.

Capitolul III, intitulat „Formele și conceptele de interacțiune a obiectelor de mediu cu proprietatea și mecanismele de protecție formulate din acestea” redă conceptul principal al cercetării, unde autorul își expune viziunea asupra faptului cum ar trebui să fie tratate obiectele de mediu prin prisma conceptului de proprietate. Analiza anterioară asupra diverselor curente de drept și ceea ce este considerat a fi obiecte ce fac parte componentă a instituției de drept al proprietății și acele ce fac parte din dreptul mediului, ne indică asupra complexității tratării subiectului respectiv. S-a discutat anterior despre criteriile necesare pentru ca un bun să întrunească calitățile necesare de a fi nominalizat drept obiectului de proprietate, la fel cum s-a discutat și despre ce anume constituie obiectele dreptului de mediu. Activitatea de protecție, conservare, dezvoltarea și folosire a obiectelor de mediu trebuie să fie aplicate concomitent vis-a-vis de atributele dreptului de proprietate în raport cu acele obiecte care pot face concomitent obiectul ambelor ramuri de drept. Reglementările existente la momentul actual oferă posibilitatea interpretării extensive a subiectului respectiv. Însă trebuie să ținem cont de când și unde acestea pot fi într-adevăr folosite și sub ce aspect ele permit intruziunea acestor obiecte în alte ramuri de drept. Din categoria obiectelor de mediu ce pot fi obiecte de proprietate trebuie să menționăm că în baza analizelor anterioare și concluziilor în baza acestora, este posibil de a încadra doar pământul/solul/terenul ca un element ce satisface condițiile impuse anterior față de ambele sfere de reglementare. Pământul fiind

una din cele mai exploatabile resurse prezente și care manifestă întruchiparea conceptualizării incipiente a idei de proprietate.

De asemenea este discutată problema despre colaborarea și divergențele dintre dreptul de proprietate și dreptul mediului. În unele cazuri, cele două concepte se completează și colaborează pentru a ajunge la un numitor comun, însă apar și situații când acestea sunt pe poziție de adversari și apar divergențe între interesele deținătorului dreptului de proprietate și interesele de protecție a mediului. Drept exemplul este adus cultivării rapiței, care poate duce la degradarea solului și pune în pericol posibilitatea de a fi cultivate alte recolte, precum și exemplul construirii instalațiilor de producere a energiei eco, care a fost soluționat recent prin acceptarea în anumite cazuri a amplasării acestora pe terenuri agricole. Se sugerează că imaginea devine mai complexă atunci când bunurile considerate obiecte de mediu intră în contradicție cu anumite reglementări de mediu. Interacțiunea dintre proprietate și protecția mediului capătă diverse înfățișări. Se subliniază faptul că termenul de proprietate este important de evidențiat în acest context, deoarece acest aspect extensiv de interacțiune predomină raporturile de mediu. Dreptul de proprietate în concepția legislației autohtone presupune abordarea problemei doar prin prisma obiectelor corporale și manifestă doar un singur obiect comun care ar satisface criteriile de a fi tot odată centru al raporturilor de mediu și a celor de drept de proprietate, care este pământul. În plus, se discută despre permisele sau concesiunile acordate pentru exploatarea resurselor naturale și faptul că permisele de emisiune a substanțelor poluante nu sunt considerate drept proprietate de majoritatea statelor europene și nici de jurisprudența CtEDO, deși autorul M. Duțu este de altă opinie. În final, sunt aduse la cunoștință tendințele clare a statului de a nu predispuce obiectele de mediu în mâinile persoanelor private și de a exclude orice posibilitate ca aceste permise să fie interpretate drept proprietate.

Deși scopurile acestor instituții sunt total diferite, există anumite reglementări care asigură bunăstarea proprietarului în vederea exercitării normale a drepturilor sale de posesie, folosință și dispoziție în raport cu bunul său. Aceste reglementări includ, printre altele, limitele dreptului de proprietate care împiedică exploatarea abuzivă sau în detrimentul altor proprietari sau coproprietari. De asemenea, se subliniază că aceste manifestări pot fi combinate cu rigorile de mediu și dreptul la un mediu sănătos pentru a întări poziția formulată de reclamant în vederea înlăturării cauzelor tulburărilor produse. În plus, crearea regimurilor specifice de exploatare a resurselor de mediu care urmăresc manifestarea corectă prin prisma mecanismelor specifice care pot îngloba principiile prioritare de protecție a mediului vor întări poziția respectivă. Obiectele dreptului mediului nu pot fi și nu trebuie să fie obiecte ale dreptului de proprietate și acestea necesită o reglementare separată cu forme deosebite de protecție care

permit în același timp valorificarea lor în interes economic cât și ocrotirea de manifestarea unor atribute ne dorite sau atentarea asupra extinderii drepturilor. Astfel, aceste forme de colaborare manifestă necesitatea subjugării conceptelor de proprietate de un drept care este aparent mai superior și poate fi definit simplu prin dreptul la un mediu sănătos.

În ceea ce privește proprietatea asupra obiectelor de mediu, aceasta poate fi privită în patru categorii principale. În primul rând, proprietatea asupra pământului, care include și plantele care cresc pe el, este o categorie importantă care a fost deja dezvoltată în legislația relevantă. În al doilea rând, obligațiile contractuale pot implica transportul obiectelor de mediu către o uzină sau prejudiciile aduse unei uzine cauzate de lipsa de materii prime etc. În al treilea rând, concesiunile reprezintă un alt tip de manifestare a proprietății asupra obiectelor de mediu, prin care statul și întreprinzătorii pot stabili acorduri privind extragerea și utilizarea resurselor minerale pe suprafețe mari de teren. În sfârșit, actele permissive în materie de mediu, cum ar fi autorizațiile de pescuit sau de utilizare a apei, permit accesul la resursele naturale pentru realizarea unor necesități specifice. Este important să se ia în considerare multiplele aspecte ale proprietății asupra obiectelor de mediu, cum ar fi cele de mediu, economice, de sănătate, recreaționale, estetice sau culturale, pentru a asigura o protecție adecvată în toate aceste domenii.

Un subiect important abordat în lucrare este clasificarea bunurilor de mediu și a resurselor naturale, în funcție de utilizarea lor. Se propune o schemă prin care toate obiectele de mediu sunt considerate bunuri din domeniul public, dar pot fi de uz sau de interes public, iar în cazul obiectelor din categoria de uz public, orice persoană poate să le utilizeze și să beneficieze de ele în proporții obiective, cu condiția să nu afecteze alți oameni sau alte interese. În cazul obiectelor din categoria de interes public, acestea pot fi utilizate în interes public, iar resursele naturale sunt definite ca fiind părțile vii sau nevi ale naturii care sunt utilizate sau pot fi utilizate de om pentru a-și satisface necesitățile. Această abordare este practic univocă în Europa continentală, dar există interpretări diferite referitoare la definiția resurselor naturale. În ceea ce vizează reglementările actuale, legea nr. 1102 din 6 februarie 1997, prevede în mare parte forma de gestiune a resurselor naturale. În special, este important articolul 11 al acestei legi, care cuprinde principiile de bază ale gestiunii resurselor naturale. Aceste principii includ asigurarea unei folosiri durabile, susținerea activității orientate spre folosirea rațională a resurselor naturale renovabile și economisirea celor nerenovabile, precum și prevenirea efectelor negative ale activității economice asupra resurselor naturale. Este argumentată poziția că cele trei principii sunt strâns legate și pot fi unite sub un singur principiu privind folosirea rațională a resurselor naturale. La moment interpretarea acestui termen este lăsată la discreția

legiuitorului și a organelor competente de mediu per general însă este propusă în lucrare o formă concretă de interpretare ce ar urmări anumite criterii.

Realizarea conceptelor de proprietate asupra obiectelor de mediu poate fi exercitată prin intermediul contractelor de concesiune sau prin autorizațiile de mediu. Statul este precaut în ceea ce privește gestionarea bunurilor din domeniul public și elaborează contracte separate și proceduri complexe pentru a verifica subiectul care va fi lăsat în gestiunea acestora. În timp ce contractele de concesiune sunt folosite pentru lucrări mai mari, autorizațiile de mediu sunt folosite pentru lucrări mai mici și constituie un domeniu haotic și convulsiv de reglementări juridice. Există o varietate largă de acte permissive de mediu care acordă diferite drepturi și obligații pentru gestionarea resurselor naturale. Aceste acte sunt eliberate de Agenția de mediu sau alte instituții subordonate Ministerului de mediu, ceea ce complică uniformizarea constituirii și eliberării lor. În text se discută despre situația reglementărilor privind gestionarea resurselor naturale în Republica Moldova. Se menționează că există un număr de 37 de acte permissive în materie de mediu, dar fiecare are o reglementare separată, ceea ce poate crea probleme în viitor. Se sugerează că ar fi benefic să existe o ideologie clară asupra naturii și caracterelor juridice ale acestor acte per general.

Se precizează că Agenția de mediu eliberează majoritatea actelor permissive care permit gestionarea resurselor naturale, dar concepția acestor acte este ambiguă și poate crea perversiuni juridice. Se afirmă că unicele metode prin care ar putea fi atribuite în gestiune resursele naturale sunt prin intermediul contractelor de concesiune și a autorizațiilor de mediu, care ar conferi o protecție și o limitare a drepturilor manifestate față de aceste obiecte, menținând totodată aceste bunuri în domeniul public. Se remarcă că situația actuală a reglementărilor în acest domeniu este dezastruoasă, ceea ce împiedică formularea unei astfel de ipoteze în raport cu legislația Republicii Moldova. Tabelul prezentat în text arată că cel mai ”inovativ” concept referitor la gestionarea resurselor naturale este prezentat în domeniul reglementărilor cu privire la apă, în timp ce celelalte resurse și reglementări nu au fost ajustate la noi concepte.

Diferite domenii operează cu forme de gestiune diferite, cum ar fi subsoțul, care operează cu un document tehnic de delimitare a suprafeței, dar care nu dă naștere la drepturi și obligații în raport cu bunurile subsolului, sau pădurile, unde se operează cu termenul de contract de arendă prin care se oferă în gestiune fâșii de păduri persoanelor fizice sau juridice. Se menționează că reglementările în fondul silvic definesc direct ce este un contract de arendă și ce presupune arenda terenurilor forestiere.

Organizațiile internaționale au recunoscut importanța protecției mediului și a dreptului la un mediu sănătos. Cu toate acestea, Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu a inclus inițial protecția mediului sau dreptul de pro-

prietate. Protecția mediului a fost introdusă mai târziu, iar dreptul de proprietate a fost inclus prin Protocolul adițional nr.1. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a sesizat importanța protecției mediului pentru garantarea drepturilor fundamentale, cum ar fi dreptul la viață și dreptul la respectarea vieții private și de familie. Dreptul la viață este esențial pentru protecția celorlalte drepturi și libertăți fundamentale și este protejat prin articolul 2 din Convenție, care prevede și o obligație pozitivă a statelor de a lua măsuri adecvate pentru a proteja viețile cetățenilor. În jurisprudența CtEDO există două moduri de a trata dreptul de proprietate în legătură cu protecția mediului. Primul mod este caracterizat de un caracter advers, prin care este necesară determinarea rolului mai important între dreptul de proprietate și interesele publice în cazul limitărilor impuse de protecția mediului asupra proprietarilor. Curtea poate aplica sau revoca anumite limitări sau exproprieri impuse proprietarilor în numele intereselor publice, inclusiv pentru cauză de utilitate publică. Al doilea mod este caracterizat de un caracter complementar, prin care proprietarii invocă dreptul de proprietate pentru a susține protecția de mediu. Curtea are un unghi de vedere mai deosebit în ceea ce privește dreptul de proprietate în această abordare și tratează protecția mediului mai restrâns prin prisma articolelor 8 și 2 din Convenție. Primul mod de tratare, cel advers, este caracterizat de incompatibilitatea dintre dreptul de proprietate și interesele publice de protecție a mediului. Curtea acceptă exproprierea sau lipsirea de proprietate în cazurile în care protecția mediului are un scop legitim și este realizată conform legislației interne și în echilibrul între interesul public și interesele proprietarului.

Problema protecției mediului și a dreptului de proprietate este una continuă și de interes public, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a trasat anumite principii pentru a soluționa aceste probleme. Protecția mediului este considerată de interes public și Curtea a acceptat acest lucru în diverse cazuri, oferind o marjă destul de largă în activitatea statului pentru a întreprinde acțiuni de protecție a mediului, cu condiția ca indivizii afectați să fie despăgubiți echitabil. Curtea nu atentează la dreptul statului de a asigura un mediu sănătos, dar se concentrează mai mult pe faptul dacă individul a fost sau nu despăgubit echitabil. În ceea ce privește acțiunea dreptului de proprietate și protecției mediului în unison, Curtea disociază ideea de colaborare între cele două instituții. Se concluzionează că Curtea încă nu are o practică unificată pentru a soluționa problemele legate de protecția mediului și dreptul de proprietate, dar oferă un anumit pilon teoretic prezent în majoritatea hotărârilor sale.

În Republica Moldova, modul în care se face darea în gestiune a resurselor naturale este foarte confuz și ambiguu din mai multe puncte de vedere. Această problemă se datorează formelor abordate de diferite acte normative și discrepanței în conținutul acestora și drepturile promovate de acestea. Regimul juridic al resur-

selor naturale nu este bine definit, ceea ce creează probleme pentru interpretarea și aplicarea metodelor convenite pentru gestionarea lor. Autorizațiile de mediu și anumite tipuri de contracte oferă în gestiune aceste resurse, dar aceste contracte nu reflectă adevărul obiectiv de manifestare a bunurilor de mediu. Reglementarea emiterii autorizațiilor de mediu este făcută prin prisma unei legi generice care reglementează autorizarea activității de întreprinzător, ceea ce nu este mereu relevant pentru tipul de activitate. Lipsește orice mențiune tangibilă cu referire la importanța acestor acte și forma acestora. Legiuitorul a inclus autorizațiile de mediu și actele permissive de mediu într-o anumită lege pentru a facilita lipsa de reglementare concretă a procesului de eliberare și ceea ce anume presupune actele permissive de mediu. Importanța acordului de mediu constă în faptul că prin el, autoritatea competentă acceptă desfășurarea lucrărilor prevăzute și este formulat în legea privind evaluarea impactului asupra mediului. Lista activităților care necesită efectuarea evaluării impactului asupra mediului cu ulterioara emitere a acordului de mediu sunt stabilite în această lege. Actele de gestiune a resurselor naturale și formele acestora au o reglementare cu mult mai slabă decât acordul de mediu, ceea ce creează probleme de interpretare și aplicare a metodelor convenite pentru gestionarea lor.

Necesitatea uniformizării reglementărilor de gestionare a resurselor naturale sau a obiectelor de mediu, subliniind faptul că acestea nu pot fi și nu trebuie să fie obiecte ale dreptului de proprietate, ci fac parte din domeniul public. Astfel, resursele naturale sunt bunuri din domeniul public care nu pot fi atribuite cu caracter de drept de proprietate. Există cazuri în care terenurile private conțin bunuri din domeniul mediului și, prin urmare, proprietarii nu pot exploata aceste bunuri după propriile necesități și dorințe. De asemenea este propusă crearea unei idei unice privind gestionarea resurselor naturale prin autorizații și subliniază necesitatea uniformizării acestor reglementări. În vederea creării unui act normativ unic care să reglementeze autorizațiile de mediu, este necesar să se formuleze principiile care vor ghida activitatea și funcționalitatea acestor acte. Principiul folosinței raționale este unul din cele mai importante și cuprinde sub-principii cum ar fi conservarea și regenerarea resurselor naturale. Conservarea implică păstrarea formei și esenței resurselor naturale și utilizarea lor moderată, iar regenerarea presupune restabilirea stării inițiale a acestora.

Este propus conceptul de autorizații de mediu sub forma unui contract administrativ. Conceptul de contract administrativ este insuficient dezvoltat în legislația Republicii Moldova, deși există o definiție clară în Codul Administrativ. Pentru a permite valorificarea bunurilor de mediu și a sugera că acestea ar trebui privite sub forma unor contracte administrative. În general, pot fi deosebite trei tipuri de contracte administrative: darea în administrare, concesiunea și

închirierea. Aceste concepte sunt larg utilizate în alte state europene. De asemenea, se susține ideea că există o formă specifică de contract administrativ, numit contractul administrativ de serviciu, care ar putea fi utilizat pentru autorizațiile de mediu. Se sugerează că autorizațiile de mediu ar trebui privite ca parte a unui contract, și nu ca acte administrative simple, deoarece acestea afectează mediul înconjurător prin acțiunile comise de terți.

Manifestările autorizației de mediu, ca formă de act administrativ, trebuie să prevadă o delimitare concretă a obiectelor și a drepturilor și obligațiilor părților implicate în raportul respectiv. Persoanele capătă acces controlat într-un anumit interes special asupra obiectivelor de mediu prin această autorizație. Aceasta nu este o formă de posesie și folosință, ci de transmitere a folosinței rezonabile asupra bunurilor date. Unul dintre principiile importante ale autorizației de mediu este cel al folosinței raționale, prin care se urmărește satisfacerea unor interese speciale în utilizarea resurselor naturale.

Aceste autorizații de emitere a poluanților sunt considerate și ele forme de autorizație de mediu, care permit degajarea de poluanți în natură și sunt, de asemenea, supuse rigorilor anterioare. Este important de menționat că dreptul de a folosi nu poate fi ulterior retransmis altor subiecți de către dobânditor, iar autorizația este un act emis în interesul acelei persoane care este ajustat individual și valabil doar cu condiția că este executat de individul care întrunește condițiile pentru care a fost emis.

O altă problemă cu autorizațiile de mediu este lipsa unei concepții clare a uniformizării și activităților instituționale a autorităților care ar trebui să emită, gestioneze și să controleze aceste acte. În prezent, nu există o claritate instituțională în ceea ce privește atribuțiile și competențele ce vizează acordarea autorizațiilor de mediu sau în general a actelor permissive pentru utilizarea resurselor naturale.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Totalizarea rezultatelor în materie de proprietate și materializarea acesteia în raport cu obiectele de mediu, faptul cum acesta se comportă și retoricile prezente actual în domeniu, pot fi create un șir de **concluzii** ce ar sta drept temelie la continuitatea cercetărilor în domeniu:

1. Proprietatea și protecția mediului conceptual se află pe poziție conflictuală. datorită intereselor ce le urmăresc ambele domenii. Protecția mediului fiind cea ce urmărește asigurarea unui beneficiu universal pentru toți, iar proprietatea și formele de manifestare ale sale legale manifestă intențiile subiective egoiste ale individului, ce favorizează apariția discrepanței între aceste două. Deși inexistența acestui conflict este imposibil, este necesar de al reorienta în așa fel pentru a a favoriza protecția mediului prin mecanisme corelate cu cele ale instituției de proprietate.

2. A fost determinată delimitarea conceptului de proprietate și percepția dreptului de proprietate formulată de legislația cât și doctrina Republicii Moldova, stabilindu-se niște criterii clare de interpretare a posibilității sau imposibilității acordării statutului de obiect al dreptului de proprietate resurselor naturale. Acordarea statutului de obiect pentru resursele naturale, impune necesitatea delimitării între dreptul de proprietate și proprietate la nivel conceptual. Aceasta este necesar pentru a ușura atribuirea reglementărilor instituționale distincte dreptului de proprietate incompatibile per general cu obiectele de mediu.

3. Majoritatea resurselor naturale nu pot forma obiectul dreptului de proprietate. Asta se datorează faptului că nu îndeplinesc cerințele necesare pentru a putea fi protejate prin prisma acestei instituții. Respectiv, colectivitățile de bunuri cum ar fi regnul animal, regnul vegetal nu pot fi obiecte ale dreptului de proprietate însă obiectele individuale din aceste categorii ar putea fi, un copac, un animal. Aerul, apa, lumina solara la fel nu pot fi caracterizate drept obiecte ale dreptului de proprietate datorită esenței pe care acestea le posedă și faptul că nu satisfac criteriului de lucru, respectiv nu putem aplica toate cele trei atribute ale dreptului de proprietate. Aici în prim plan analizăm perspectiva aplicării conceptelor de sesizibilitate ale obiectelor de mediu și felul cum sunt ele văzute de către public pe plan general. Ele sunt niște obiecte intangibile care afectează semnificativ viața cotidiană a individului. Tot odată intangibilitatea respectivă împiedică conștientizarea acestora din perspectiva atât a dreptului de proprietate cât și a consecințelor per general de poluare a mediului.

4. Au fost delimitate obiecte de mediu care pot fi încadrate în categoria obiectelor de proprietate, ba chiar mai mult unele manifestând chiar însăși esența dreptului de proprietate cum ar fi terenurile. Aceste forme de obiecte impun o formă de reglementare în comun, cu respectarea atât a intereselor ge-

nerale de mediu cât și interesele subiective ale proprietarului terenului. Pentru a manifesta aceste idei sunt necesare niște principii ce ar permite existența reglementărilor paralele sau în comun al regimului specific de proprietate vis-a-vis de obiectele de mediu care sunt și obiecte ale dreptului de proprietate.

5. Este necesar de a înfăptui o limitare a atributelor dreptului de proprietate atunci când vorbim despre obiectele de mediu. Acestea forme de limitare specifică au fost identificate sub așa modalități ca folosința rațională (conservare, raționalizare) și dispoziția limitată.

6. S-a analizat și unele caractere pe care trebuie să le posede subiectul în unele cazuri pentru a fi împuternicit să exploateze aceste obiecte de mediu. Aceste criterii merg într-un tandem cu limitele predispușe pentru obiectele discutate și faptul că pentru interesul social este mai importantă gestiunea lor corectă prioritară.

7. Analizând formele existente și modalitățile specifice de exploatare a resurselor naturale am ajuns la concluzia că este necesar să discutăm despre actele permissive de mediu sau autorizațiile de mediu ca forme de gestionare a resurselor naturale și caracteristica lor actuală întru redarea conceptelor de proprietate. Sistemul existent de acte permissive de mediu și a autorizațiile de mediu este necesar pentru existența protecției obiectelor de mediu prin prisma dreptului de proprietate dar forma în care ele există la moment sunt ineficiente.

8. S-a ajuns la concluzia că manifestarea specifică a proprietății în raport cu obiectivele de mediu poate fi expusă exclusiv prin prisma unor instituții juridice formulate cu un grad sporit de protecție ce le oferă manifestarea corectă. Din păcate legislația autohtonă eșuează să manifeste aceste forme cu succes inducând în eroare atât opinia publică, opinia subiectului ce ia în gestiune și chiar singur statul are un statut confuz.

9. S-a încercat de a aborda constructiv instituția de dare în gestiune a resurselor naturale și s-a ajuns la concluzii că este necesar un nou act normativ ce reglementează în exclusivitate autorizațiile de mediu, cu principii proprii, cu formă proprie și cu o integritate administrativă pentru a fi posibilă crearea unei idei unice vis-a-vis de aceste obiecte specifice

Având în vedere concluziile formulate supra, venim cu o serie de **recomandări** pentru a edifica o abordare pragmatică a problemei de protecție a mediului prin prisma conceptelor de proprietate:

1. A face distincția între dreptul de proprietate reglementat de Codul Civil și accepțiunile acestuia prezente în alte ramuri de drept inclusiv percepute de Constituția Republicii Moldova și anume acceptarea ideii de dualism de reglementare. Lucrul respectiv este posibil de a fi făcut prin delimitarea, sau concretizarea faptului că dreptul de proprietate reglementat de codul civil este unic și se manifestă drept o instituție, iar proprietatea menționată în Constituție percepe

un concept cu mult mai general și anume conceptul economic ce include la rândul său și dreptul de proprietate.

2. De a introduce în Codul Civil mențiunea cu referire la faptul ce constituie obiect al dreptului de proprietate pentru a evita erorile de interpretare și generalizările instituției de drept de proprietate asupra obiectelor ce de facto nu pot fi obiectele acesteia. (de dezvoltat, de propus formularea)

3. Tot odată suplینirea sau modificarea alin.5 art. 500 Cod Civil ce vorbește de particularitățile de folosință a terenurilor agricole, pentru a se referi la obiectele de mediu printre care se enumeră și terenurile per general și cele agricole în mod special.

Articolul 500. Conținutul dreptului de proprietate

(5) Posesia, folosința și dispoziția terenurilor și altor resurse naturale, în măsura în care aflarea lor în circuitul civil este permisă de lege, se realizează de către proprietarul acestora în mod liber, dacă aceasta nu aduce prejudicii mediului și nu încalcă drepturile și interesele legitime ale altor persoane.

4. Propunem completarea articolului 457 al Codului civil intitulat „Circuitul civil al bunurilor” cu un nou alineatul 2 cu următorul cuprins:

Articolul 457. Circuitul civil al bunurilor

(2) Terenurile și alte resurse naturale pot face obiectul circuitului civil, în măsura în care este permis de legislația funciară și legislația de mediu.

5. A întări mecanismul de dare în gestiune a resurselor naturale prin revizuirea actelor ce dau drepturi posesorilor de a utiliza intensiv bunurile respective. Acest lucru trebuie făcut prin abordarea necesităților ale exploatatorilor de resurse naturale, cu intereselor de protecție a mediului potrivit principiilor ce ar urma să guverneze în exclusivitate aceste raporturi.

6. Au fost propuse baze unice de tratare corectă a problematicii de încadrare a obiectelor de mediu în un anumit concept de proprietate. Autorul identifică necesitatea desprinderii obiectelor de mediu de percepția ordinară inclusă sub egida dreptului de proprietate. Este necesară operarea cu termenii **de folosință generală și folosință special (unde folosința special ar fi un regim apropiat dreptului de proprietate)** și nici de cum nu transmite în proprietate a obiectivelor de mediu. Se propune revigorarea conceptului de drept de proprietate asupra resurselor naturale cu propunerea de a opera cu astfel de noțiuni ca contract de mediu, concesiuni și autorizații de mediu dar nu în forma lor actuală.

7. Drept propunere de *lege ferenda* este necesar sau crearea unui act normativ specializat ce va reglementa în detaliu modul în care sunt transmise în gestiune obiectivele de mediu, incluzând principiile și rigorile prestabilite în lucrare sau includerea unui compartiment separat în fiecare act normativ ce reglementează raporturile vis-a-vis un obiectiv de mediu. Acest lucru este extrem de

necesar pentru a identifica corect obiectul ce urmează a fi dat în exploatare luând în considerație specificul deosebit ce a fost desfășurat pe parcursul lucrării. Este total inacceptabilă varianta reglementării a actelor de transmitere în gestiune a obiectivelor de mediu printr-un act generic ce reglementează o multitudine de autorizații, inclusiv și autorizațiile de mediu.

8. Veșmântul juridic al actului care va governa raportul între stat și cel ce intenționează să exploateze resursele naturale, folosința specială a resurselor naturale – este necesar de a fi prin prisma unui contract administrativ, care în perspectivă se va transforma într-un contract de mediu. Considerăm că acesta are toate elementele necesare de a sigura protecția obiectivelor de mediu și a da posibilitate exploatatorului de resurse naturale de a beneficia de anumite pârghii pentru a le valorifica.

Sugestii privind potențialele direcții viitoare de cercetare.

Tema deschide noi tematici potențiale de studiu datorită complexității abordărilor ce se află la intersecția a cel puțin două ramuri de drept, cât și intervertirea ramurilor de drept public și privat. Drept sugestii pot fi formulate următoarele direcții:

- 1) Conceptul de proprietate privit prin prisma dualismului de reglementare,
- 2) Actele permissive de mediu și lipsa de claritate în drepturile și obligațiile subiecților participanți,
- 3) Contractele de mediu
- 4) Forma specifică a proprietății în cazurile obiectelor de mediu
- 5) Reglementarea exploatării obiectelor de mediu,
- 6) Interacțiunile negative între principiile dreptului de proprietate și necesitățile de protecție a mediului.

BIBLIOGRAFIE

1. ARDELEAN, Gr. Drept civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor. Chișinău: ed. Cartea Militară, 2020. 460 p. ISBN 978-997-533-66-3-5.
2. ARDELEAN, Gr. Repararea prejudiciului ecologic: Teză de doctor în drept. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2018. 180 p.
3. AVORNIC, Gh., IORDANOV, Iordanca-Rodica. Dreptul la un mediu sănătos. În: Ecological and environmental chemistry. Ediția 7, vol.2, 2022. Chisinau: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2022, pp. 10-11. ISBN 978-9975-159-06-7.
4. AVRAM, Iu. Contractele de concesiune. București: Ed. Rosetti, 2003. 240 p.
5. BAIEȘ, S., ROȘCA, N. Drept civil: Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică. Chișinău: Î.S.F.E.P. ”Tipografia Centrală”, 2011. 392 p. ISBN 978-9975-78-968-4.
6. BAIEȘ, S., ROȘCA, N. Dreptul civil, drepturi reale, teoria generală a obligațiilor (scheme). Chișinău: Tipografia Centrală, 2001. ISBN 9975780962.
7. BARBU, Silviu Gabriel. Administrarea probelor în unele state europene, în litigii privind dreptul mediului. Craiova: Sitech, 2012. 169 p. ISBN 978-606-11-2984-3.
8. BAUR F., BAUR J.F., STUERNER R. A. a. O. S. 31 - 32; KOZIOL H., WELSER R. Grundriss des buergerlichen Rechts. Bd. I. 11. Aufl. Wien, 2000.209 p.
9. BELECCIU, Ștefan. Legislația ecologică a Republicii Moldova: concept și esență. In: Revista națională de drept. 2010. nr. 1(112). pp. 44-50.
10. BELECCIU, Ștefan. Politica de mediu a Republicii Moldova - cadru general de realizare a protecției mediului înconjurător. În: Legea și viața. 2009, nr. 12(216), pp. 16-22.
11. BELLECCIU, Ștefan. Rolul și importanța principiilor juridice în dezvoltarea legislației ecologice. In: Legea și viața. 2010. nr. 4(220). pp. 4-12.
12. BIRSAN, C. Conventia europeana a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Editia 2. București: ed. C.H. BECK, 2010. 1920 p.
13. BÎRSAN, C., GĂIȚĂ, M., PIVNICERU, M-M. Drept civil. Drepturi reale. Iași, 1997. 358 p.
14. DEN HOUDIJKER, F.M.J. Afweging van grondrechten in een veellaging rechtssysteem. De toepassing van het proportionaliteitsbeginsel in strikte zin door het EHRM en het HvJ EU. Doctoral Thesis. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2012. 474 p.
15. DROSS, W. Droit des biens, 2e éd. Paris: Montchrestien, 2014. 460 p.
16. DUȚU, Mircea. Dreptul internațional și comunitar al mediului. București: Ed. Economică, 1995. 352 p. ISBN 973-9198-12-0.

17. DUȚU, Mircea. Dreptul mediului. București: Ed. C.H. Beck, 2008. 511 p. ISBN 978-973-115-343-8.
18. DUȚU, Mircea. Implicații ale transpunerii în dreptul român a directivei 2008/99/CE din 19 noiembrie 2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal. In: Dreptul. 2010. nr. 6. pp. 210-225
19. HONORE, A.M. The nature of property and the value of justice. 1st edn, Oxford University Press, 1993. 370 p.
20. IORDANOV, Iordanca-Rodica. Dreptul fundamental la un mediu sănătos. In: Revista Națională de Drept. 2006, nr. 11(74), pp. 52-55.
21. MARINESCU, D. Tratat de dreptul mediului. București: Universul Juridic, 2010. 760 p. ISBN 978- 973-127-378-5.
22. MATTEI, U., BAIEȘ, S., ROȘCA, N. Principiile fundamentale ale dreptului de proprietate. Chișinău: ed. ARC, 2000. 346 p. ISBN 9975-61-147-8.
23. NICOLAU, Ingrid-Ileana. Raportul juridic de drept al mediului. București: Pro Universitaria, 2022. 270 p.
24. OSMOCHESCU, Nicolae. Dreptul internațional al mediului: instituirea și problemele conceptuale de dezvoltare. În: Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Serie nouă „Științe juridice”. Nr. 8: Probleme actuale - teoretice și practice - privind legislația Republicii Moldova, 2005. pp. 130-135.
25. OSMOCHESCU, Nicolae. Răspunderea intențională a statelor pentru daune aduse mediului. In: Revista Națională de Drept. 2007, nr. 4(79), pp. 17-22.
26. RODGERS, W.H. Environmental Law, Second Edition. Hardcover Published 1994. 1158 Pages. ISBN 9780314908964.
27. TROFIMOV, I. Drept civil, contractele civile. Chișinău: ”Elena - VI”, 2004. 256 p.
28. TROFIMOV, I. Dreptul civil: Introducere în dreptul civil. Chișinău: S.n. „Adriga Vis”, 2020. 250 p.
29. TROFIMOV, I. ș.a. Dreptul mediului. Chișinău: „Bons Offices”, 2015. 320 p. ISBN 978-9975-80-955-9.
30. TROFIMOV, I. ș.a. Dreptul mediului. Chișinău: Tipogr. „Bons Offices”, 2015. 320 p. ISBN 978-9975-80-955-9
31. TROFIMOV, Igor. Problema determinării limitelor răspunderii patrimoniului pentru actele de poluare transfrontalieră. În: Cooperarea internațională a organelor de Drept în prevenirea și combaterea criminalității transnaționale: Materialele conf. șt.-practice int., 5-6 noiemb. 2009, Chișinău, 2009, pp. 91-94
32. TROFIMOV, Igor. Reflecții teoretice privind răspunderea patrimonială în dreptul mediului. În: Administrarea publică. 2015, nr. 1, pp. 49-56.
33. TROFIMOV, Igor. Vinovăția pentru cauzarea de daune civile prin poluare

- de mediu. In: Analele științifice ale Academiei Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Seria Drept privat. 2004, nr. 4. pp. 41-48.
34. VLAICU, Vlad. Aspecte ale evoluției protecției mediului. În: Avocatul poporului. 2007, nr. 6/7, pp. 21-23
35. VLAICU, Vlad. Conceptul protecției mediului. In: Avocatul poporului. 2007. nr. 8/9. pp. 17-18.
36. VLAICU, Vlad. Locul și rolul statului în asigurarea unui mediu sănătos. În: Legea și viața. 2007, nr. 8(188), pp. 53-58.
37. ZAMFIR, P. Obiectivele dezvoltării durabile: provocări pentru Republica Moldova. In: Buletinul științific al Universității de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, Seria "Științe Sociale". 2017, nr. 1(5), pp. 78-90. ISSN 2345-1858.
38. МАТТЕИ, У., СУХАНОВ, Е.А. Основные положения права собственности. Москва: изд. Юристъ, 1999г. 384 с. ISBN 5-7975-0155-4.
39. МОРОЗОВ, Г. Б. Экологическая безопасность и право. In: Экология и жизнь. 2010. nr. 12. pp. 34-39
40. САВИНЬИ. Ф.К. Система современного римского права. Москва: Статут, 2011. 510 с.
41. САРКИСОВ, О. Р., ЛЮБАРСКИЙ Е. Л. Экологическое право. Казань: Центр инновационных технологий, 2014. 335 с.
42. СКЛОВСКИЙ, К. И. Собственность в гражданском праве: учебное пособие для вузов. 5-е изд., перераб. и доп. Москва: Издательство Юрайт, 2022. 1016 с. ISBN 978-5-534-13090-4.
43. СУХАНОВ Е.А. Гражданское право в 4-х томах. Том 2. Вещное право. Наследственное право. Исключительные права. Личные неимущественные права. Отв. ред. проф. Е.А. Суханов. Москва: Волтерс Клувер, 2005. 496 с. ISBN 5-466-00083-3.
44. УСТЮЖАНИНА Е.В. Проблемы развития отношений собственности в современной российской экономике. М: Москва: ГУУ, 2006.
45. ХУСЕЙН, Абид Насир. Принципы правового регулирования экологических прав граждан в странах ЕС. In: Закон и жизнь. 2006. nr. 11. pp. 55-56.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice

În reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC (cu indicarea bazei de date)

1. "Obiectul dreptului de proprietate în sistemele de drept Europene - abordările categoriei de quasi-lucruri/The object of property right regulation in European legal systems – approaches on the quasi-things category". *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al R. Moldova* ed.13 2021, p 246-258, *indexată în bazele de date: HeinOnline, Central and Eastern European Online Library.*
2. "Manifestarea rațională a atributelor dreptului de proprietate în raport cu obiectul dreptului mediului". *Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, Studia Universitatis Moldaviae Seria “Științe juridice”, nr 11(01), Chișinău 2021, ISSN 2587-4233, p195-199, indexată în bazele de date: DOAJ, J4F, Open Academic Journals Index, CiteFactor, Hinari, Universal Impact factor, Sherpa/Romeo, IBN, Google Scholar.*
3. "Necesitatea conceptualizării principiilor de aplicare a instituției proprietății pentru obiectele de mediu/The need to conceptualize the principles of application of the institution of property for environmental objects". *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al R. Moldova, ed.14, 2021, ISSN 1857-0976, p269-279, indexată în bazele de date: HeinOnline, Central and Eastern European Online Library.*
4. "Accepțiunile aplicate dreptului de proprietate și protecția mediului din perspectiva jurisprudenței CtEDO". *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al R. Moldova, ed.15, 2022, ISSN 1857-0976, p 276-288, indexată în bazele de date: HeinOnline, Central and Eastern European Online Library.*
5. "Problematica reglementării gestiunii resurselor naturale în Republica Moldova". *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al R. Moldova, ed.16, 2023, ISSN 1857-0976, p 256-268, indexată în bazele de date: HeinOnline, Central and Eastern European Online Library.*

În reviste din Registrul Național al revistelor de profil (cu indicarea categoriei)

6. "Interactions between the state and foreign investors in environmental and property protection" în *Legea și Viața*, 2022, Nr. 7-8(367-368) / 2022 / ISSN 2587-4365 / ISSN 2587-4373, p 128-135. *Categoria C.*

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

În lucrările manifestărilor științifice incluse în alte baze de date acceptate de către ANACEC

7. Conferința științifico-practică internațională „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”, cu comunicarea: „Problema transfrontalieră de protecție a resurselor de apă potabilă ale râului Nistru” 26 iunie 2018, Chișinău, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, 2018, p. 324-328, ISBN 978-9975-121-48-4.
8. Conferința internațională cu genericul ”The 7th International Conference ECOLOGICAL & ENVIRONMENTAL CHEMISTRY 2022” cu comunicarea ”Interaction Of Property Right With Environmental Law From Human Rights Perspective” publicată în The 7th International Conference: “Ecological and Environmental Chemistry-2022”, March 3-4, 2022, Chisinau, Republic of Moldova EEC-2022 Abstract Book, Volume 1, Pag. 193-194, CZU: 574:34
În lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova
9. Conferința științifică națională cu participare internațională ”Integrare prin cercetare și inovare” USM, Chișinău. Termenul de folosire rațională și interacțiunea sa cu dreptul mediului și dreptul de proprietate. 8-9 noiembrie 2018, Rezumate ale comunicărilor, Științe juridice. Chișinău, CEP USM, 2018, pp. 311-313. ISBN 978-9975-142-50-2.
10. Conferința științifică națională cu participare internațională ”Integrare prin Cercetare și Inovare” USM, Chișinău, 10 noiembrie 2020. *Pământul – bun imobil sau resursă naturală*, Rezumatele comunicărilor/Științe juridice și economice/ Volumul II, Chișinău 2020, p.258-26, ISBN 978-9975-152-48-8.
11. Conferința științifică interuniversitară a studenților-doctoranzi cu genericul ”Prevenirea și combaterea criminalității - probleme, soluții și perspective” ediția III-a, Academia ”Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 25 martie 2021. *Percepțiile juridice ale dreptului de preemțiune*, Legea și Viața, ediție specială nr.2 aprilie 2021, p 51-54.
12. Conferința științifică națională cu participare internațională ”Integrare prin cercetare și inovare” USM, Chișinău, 10 noiembrie 2021. *Reglementarea obiectelor de mediu prin prisma proprietății – dualismul reglementărilor de proprietate*, Rezumatele comunicărilor/Științe juridice și economice/ Volumul II, Chișinău 2021, p147-150, ISBN 978-9975-152-48-8. ISBN 978-9975-158-56-5.
13. Conferința științifică națională cu participare internațională ”Integrare prin cercetare și inovare” USM, Chișinău, 10-11 noiembrie 2022. *Actele permisiive de mediu și concesiunile - manifestarea relațiilor de proprietate în raport cu obiectivele de mediu*, Rezumatele comunicărilor/Științe juridice și economice, Chișinău 2022, p132-135, ISBN 978-9975-62-472-5

ADNOTARE

Date de identificare: Gladchi Mircea, „Protecția mediului prin prisma dreptului de proprietate”, teză de doctor în drept, Chișinău 2023.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 325 de titluri, 196 de pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 13 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: mediu, protecția mediului, dreptul mediului, obiectivele de mediu, proprietatea, dreptul de proprietate, obiectul dreptului de proprietate, acte permissive, concesiuni, folosință rațională, interes public, resurse naturale, CtEDO, arbitraje internaționale, quasi-lucruri.

Scopul lucrării: se manifestă prin formularea prin intermediul conceptului de „folosință rațională” a anumitor rigori ce vin în ajutorul protecției obiectivelor de mediu în momentele exercitării asupra lor a conceptelor de proprietate.

Obiectivele cercetării: crearea unei idei generale despre obiectul de reglementare a dreptului mediului și care sunt caracteristicile sale generale, cu un accent deosebit asupra manifestărilor și ce presupun resursele naturale; formularea și conceptualizarea unor principii ce ar governa manifestarea proprietății sau a dreptului de proprietate în raport cu obiectivele de mediu; formularea prin prisma propunerii de *lege ferenda* a formelor corecte a proprietății în raport cu resursele naturale.

Noutatea și originalitatea științifică: considerăm că abordările prezente în opera respectivă manifestă o bază solidă în ceea ce presupune conceptul de studiu și interpretare a obiectelor de mediu drept bunuri ale circuitului economic și prin urmare o manifestare a proprietății.

Rezultatul/rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice: constă în elaborarea unui cadru conceptual al mecanismelor de exploatarea a resurselor naturale, servind un dublu scop; primul fiind asigurarea integrală a conceptelor de protecție a mediului și al doilea manifestarea intereselor subiective ale exploatareului.

Semnificația teoretică: analize profunde teoretico-practice în materia conceptelor de mediu, protecției și formelor de protecție ale acestuia cât și o abordare separată detaliată asupra proprietății și mecanismelor de interacțiune cu obiectele de mediu.

Valoarea aplicativă: conferirea unui regim bine determinat ce predispune aplicarea normelor cuvinite ce favorizează în același timp folosirea obiectivelor de mediu cât și riscurile și obligațiile survenite în legătură cu această folosință.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele cercetării pot fi utilizate pentru perfecționarea cadrului legislativ existent și a practicii judiciare în domeniul protecției mediului.

ANNOTATION

Identification data: Gladchi Mircea, “Environmental protection through the prism of property rights”, PhD thesis, Chişinău 2023.

Structure of the thesis: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 325 titles, 196 of basic text pages. The results obtained are published in 13 scientific works.

Keywords: environment, environmental protection, environmental law, environmental objectives, property, property right, object of property right, permissive acts, concessions, rational use, public interest, natural resources, ECtHR, international arbitrations, quasi-things.

The purpose of the work: it manifests itself through the formulation through the intermediary of the concept of “rational use” of certain rigors that come to the aid of the protection of environmental objectives in the moments of the exercise of property concepts on them.

The objectives of the research: creating a general idea about the regulatory object of environmental law and what are its general characteristics, with an emphasis on the manifestations and what natural resources entail; the formulation and conceptualization of principles that would govern the manifestation of property or property rights in relation to environmental objectives; formulation through the lens of the law proposal of the correct forms of property in relation to natural resources.

Scientific novelty and originality: we consider that the approaches present in the respective work show a solid basis in what the concept of studying and interpreting environmental objects as goods of the economic circuit and therefore a manifestation of property entails.

The results obtained: it consists of the elaboration of a conceptual framework of the mechanisms for the exploitation of natural resources, serving a double purpose; the first being the full assurance of environmental protection concepts, second being the subjective interests of the exploiter.

Theoretical significance: deep theoretical-practical analyzes in the field of environmental concepts, its protection and forms of protection, as well as a separate detailed approach to the property and mechanisms of interaction with environmental objects.

The applicative value: conferring a well-determined regime that predisposes to the application of the appropriate rules that at the same time favor the use of environmental objectives as well as the risks and obligations arising in connection with this use.

Implementation of scientific results: research results can be used to improve the existing legislative framework and judicial practice in the field of environmental protection.

АННОТАЦИЯ

Идентификационные данные: Гладки Мирчеа, «Охрана окружающей среды через призму прав собственности», диссертация на соискания ученой степени кандидата юридических наук, Кишинев, 2023.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 325 наименований, 196 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 13 научных работах.

Ключевые слова: охрана окружающей среды, экологическое право, имущество, право собственности, объект права собственности, разрешительные акты, концессии, рациональное использование, публичный интерес, природные ресурсы, ЕСПЧ, арбитражи, квазивещи.

Цель диссертации: проясляется через формулировку посредством понятия «рациональное использование» определенных нормативов, приходящих на помощь охране экологических объектов в моменты осуществления на них имущественных понятий.

Задачи исследования: создание представления об объекте регулирования экологического права и его характеристиках, с акцентом на проявления и то, что влекут за собой природные ресурсы; формулирование и концептуализация принципов, регулирующих проявление собственности в отношении объектов окружающей среды; формулирование через законодательство о формах собственности по отношению к природным ресурсам.

Научная новизна и оригинальность: подходы, представленные в работе, показывают прочную основу того, что влечет за собой концепция изучения объектов окружающей среды как товаров экономического кругооборота и, следовательно, проявления собственности.

Полученные результаты: заключаются в разработке механизмов эксплуатации природных ресурсов, преследующих двойную цель; во-первых, обеспечение концепций охраны окружающей среды, а во-вторых, проявление субъективных интересов эксплуататора.

Теоретическая значимость: глубокий теоретико-практический анализ в области понятий окружающей среды, ее охраны и форм охраны, а также отдельный детальный подход к свойствам и механизмам взаимодействия с объектами окружающей среды.

Практическая ценность: придание режима, который предрасполагает к применению правил, которые в то же время благоприятствуют использованию экологических целей, а также рискам и обязательствам, возникающим в связи с этим использованием.

Внедрение научных результатов: результаты могут быть использованы для совершенствования законодательства и судебной практики в области окружающей среды.

GLADCHI Mircea

**PROTECȚIA MEDIULUI PRIN PRISMA
CONCEPTELOR DE PROPRIETATE**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTOR ÎN DREPT

Specialitatea: 552.04 – Drept funciar și al mediului

Aprobat spre tipar: 31.10.2023
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,19

Formatul hârtiei 60x90/16
Tiraj 45 ex.
Comanda nr. 153

Tiparul executat la „PRINT-CARO” SRL
mun. Chișinău, str. Astronom Nicolae Donici,14,
MD-2049, Republica Moldova